GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE DI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe șése luni 6 fior., pe trei luni 3 fior.
România și străinătate:
Pe anŭ 36 fr., pe șése luni 18 fr., pe trei luni 9 franci.

ANULŬ XLVII.

SĚ PRENUMERĂ:
la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisori nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 203. *Vineri 26 Octomvre (7 Noemvre)* 1884.

Din causa S-tei sĕrbători de Vineri, diarulŭ nu va apăré decâtŭ Sâmbătă séra.

Brașovŭ, 25 Oct. (6 Noemvre)

Nu numai odată amŭ semnalatŭ în fóia nóstră marele periculŭ de care este amenințată limba și naționalitatea nóstră în comitatulŭ Sătmarului.

Ministrulŭ-președinte și ministru de interne Tisza a vorbitŭ de-o „agitațiune a naționalităților,“ ca sĕ motiveze „mĕsurile escepționale,“ ce pretindŭ că sunt de lipsă a se luá; n'a amintitŭ însĕ cu nicĭ unŭ cuvêntŭ agitațiunea de maghiarisare, care ia din ce în ce în ce proporțiunĭ mai marĭ amenințândŭ pacea dintre popórele acestui statŭ.

De multŭ s'a formatŭ în comitatulŭ Sătmarului o societate, care are de scopŭ maghiarisarea locuitorilorŭ de altă limbă din acestŭ comitatŭ cu tóte mijlócele posibile.

Ne este cunoscutŭ debutulŭ calŭ mai nou alŭ numitei societăți de maghiarisare „Sechenyi“ din care facŭ parte tóte capeteniile bisericescĭ și civile maghiare ale Sătmarului. Scimŭ în ce modŭ a încercatŭ chiar inspectorulŭ de scóle regescŭ-ungurescŭ a seduce pe învĕțătorii românĭ confesionalĭ, ca sĕ cĕră premii dela societatea „Szechenyi“ pentru propunerea limbei maghiare. Vĕdurămŭ cu durere, că câți-va învĕțătorĭ românĭ au cădutŭ în cursa inspectorului, fără a se gândi, că acele premii se împartŭ numai cu scopulŭ, ca învĕțătorii românĭ sĕ se înstrăineze încetulŭ cu încetinelŭ dela sînulŭ națiunei lorŭ, sĕ părăsescă limba și datinele românescĭ și sĕ adape pe scolarii lorŭ românĭ numai cu carte maghiară și cu sêmțĕminte maghiare.

Vĕdêndŭ aceste uneltirĭ ale societății „Szechenyi“ și cunoscêndŭ adevĕratulŭ ei scopŭ, neamŭ redicatŭ vocea și amŭ admoniatŭ pe învĕțătorii din Sătmarŭ, ca sĕ nu primescă darurile societății de maghiarisare, pentru că li se va cere în schimbŭ sĕ-și vêndă limba și naționalitatea românéscă; le-amŭ disŭ că nicĭ atuncĭ, când ar trăí în cea mai mare miseriă, n'ar puté sĕ li se ierte că au rêmnitŭ după arginții dușmanilorŭ némului nostru.

In urma acésta cei mai mulți dintre învĕțătorii retăciți și-au retrasŭ petițiile, ce le înaintaseră la societatea de maghiarisare fără a se gândí la gravitatea pasului lorŭ. Dintre 150 de învĕțătorĭ numai vre-o 8—10 au cădutŭ victimă seducerilorŭ agitatorilorŭ maghiarĭ și suntemŭ convinși că și acestora le pare rĕu de ce-au făcutŭ și se gândescŭ deja, cum sĕ îndrepteze greșéla ce au comis'o.

Mâniați focŭ asupra acestui slabŭ resultatŭ alŭ vênărilorŭ lorŭ, membrii societății „Sechényi“ au începutŭ sĕ acuse pe profesorulŭ de limba română dela gimnasiulŭ superiorŭ de statŭ ungurescŭ din Sătmarŭ, d-lŭ Dr. Ludovicŭ Lucaciu, că dênsulŭ ar fi pricinuitŭ fiasculŭ lorŭ și că ar stá în capulŭ unui „complotŭ daco-românŭ,“ care ar face presiune asupra învĕțătorilorŭ românĭ ferindu-i astfelŭ de a întrá în cursa, ce li-s'a pusŭ de cătră soceitatea maghiară!

Ca cineva sĕ-și pótă face o ideeă clară despre prigonirea, ce trebue sĕ o sufere Românii din Sătmarŭ pentru naționalitatea lorŭ, ajunge ca sĕ citéscă articolulŭ ce'lŭ reproducemŭ mai josŭ după diarulŭ maghiarŭ „Szamos“ din Sătmarŭ.

Suntemŭ siguri că d. profesorŭ Lucaciu, pe lângă aceea că a rĕmasŭ credinciosŭ națiunei sale, își împlinesce chiămarea cu tótă conscienciositatea și că n'a întreprinsŭ nicĭodată nimicŭ, ce ar puté sĕ se esplice ca agitațiune în contra elementului maghiarŭ. Décă cumva în adevĕrŭ a datŭ sfatulŭ unuia séu mai multorŭ învĕțătorĭ din Sătmarŭ, ca sĕ se feréscă de darurile danaide ale societății „Szechenyi,“ elŭ și-a împlinitŭ numai o datoriă cătră némulŭ sĕu și cătră patriă. Este în interesulŭ păcei și a liniștei publice, ca uneltirile agitatorilorŭ pentru maghiarisare sĕ fie paralisate și, décă d. Lucaciu a contribuit din parte'și cu ceva la acésta, a binemeritatŭ de patriă.

Dér căpeteniile preoțescĭ și mirenescĭ ale Ungurilorŭ din Sătmarŭ nu se mulțumiră numai cu aceea de-a acusá pe profesorulŭ Lucaciu prin diarele lorŭ, ci merseră unŭ pasŭ mai departe.

In adunarea representanței comunale (consiliulŭ comunalŭ) a orașului Satu-mare d. Lucaciu erá înscrisŭ în lista viriliștilorŭ (a celorŭ ce plătescŭ mai multă dare). După cetirea listei se sculară mai mulți Unguri și cerură ca profesorulŭ românŭ sĕ fie ștersŭ din listă, din causă că n'ar fi anunțatŭ de cu vreme, că s'a așĕdatŭ în comună. Alții în frunte cu primarulŭ orașului îlŭ declarară incapabilŭ de a fi virilistŭ din punctŭ de vedere alŭ „patriotismului maghiarŭ“ și alŭ „credinței cătră idea de statŭ maghiarŭ.“ Profesorulŭ Lucaciu, strigară ei, a fostŭ acusatŭ în foile maghiare și nu s'a spălatŭ de aceste acusărĭ; prin urmare „nu póte fi membru alŭ unei corporațiunĭ ca acésta curatŭ maghiare.“ (sic!)

In urma acésta bravulŭ profesorŭ a fostŭ ștersŭ din lista viriliștilorŭ.

N'au fostŭ însă mulțumiți nicĭ cu asta. Părinții orașului au trebuitŭ sĕ dea o dovadă și mai eclatantă despre aceea, că sunt „curați Maghiarĭ“ și au propusŭ ca sĕ se facă o petițiune la ministeriulŭ de instrucțiune ca *sĕ caseze catedra de limba română* dela gimnasiulŭ din Satu-mare.

Acésta propunere părându-li-se unora totuși ceva pré grósă, hotărîră ca ministeriulŭ sĕ fie rugatŭ numai de a cercetá, décă mai este de lipsă a se susține catedra de limba română și la casŭ când s'ar susține catedra sĕ se încredințeze unui altŭ bărbatŭ cu sentimente uugurescĭ.

Étă dér buba: *limba română.* Décă catedra de limba română este cassată chiar și la uvivversitatea din Clușiu, ce sensŭ ar mai avé susținerea ei la gimnasiulŭ ungurescŭ din Sătmarŭ?

După tóte acestea punemŭ din nou întrebarea: Trăimŭ în anulŭ 1884 orĭ în anulŭ 1784?

CRONICA POLITICĂ.

Comitetulŭ electoralŭ centralŭ alŭ democraților socialĭ a adresatŭ următorulŭ apelŭ cătră alegĕtorii democrațĭ socialĭ germanĭ, în vederea viitórelorŭ balotage pentru Reichstagulŭ germanŭ: »Soțĭ ai partidei! O mare parte din voi este de astădată ĕrăși în posițiune sĕ decidă la alegerĭ între contrarĭ dintre noi. Acésta ne determină, a avisa la respectivele hotărîrĭ congresuale ce s'au luatŭ în Wyden la 1880 și în Copenhaga la 1883. Congresulŭ din Wyden a decisŭ: In casŭ de balotage între contrarĭ de-ai partidei, aderenților germanĭ ai partidei li se recomandă în genere abținere dela alegere, și congresulŭ din Copenhaga s'a alăturatŭ la acéstă hotărîre, decĭ suntemŭ datorĭ sĕ declarămŭ, că, unde aderenții partidei se esprimă pentru participare la vre una din balotage, numai acelŭ candidatŭ se póte alege care se obligă a lupta: 1. încontra prelungirii legei socialistilorŭ; 2. încontra înăsprirei legilorŭ penale; 3. încontra secvestrării séu restringerii dreptului electoralŭ, generalŭ, directŭ și secretŭ; 4. încontra prelungirei periódei legislative; 5. încontra introducerii condicelorŭ de lucru; 6. încontra vămilorŭ și dărilorŭ nouĕ pe lucrurile trebuincióse traiului. Candidații carĭ nu se légă a respecta aceste puncte, sub nicĭ o împrejurare sĕ nu primescă unŭ votŭ dela noi.« Acestŭ apelŭ, care s'a publicatŭ la 30 Octomvre, este subscrisŭ de Auer, Bebel, Grillenberger, Hasenclever și Liebknecht.

*

Se pare că Italia s'a simțitŭ greu ofensată pentru faptulŭ, că a fostŭ nesocotită cu ocasiunea întrevederii celorŭ trei impĕrați. Presa italiană începe a cocheta cu cea francesă și începutulŭ îlŭ face »Gazzetta d'Italia« care intervine, printr'unŭ articulŭ, pentru a legá din nou Italia și Francia relațiunĭ cordiale și frățescĭ. »République française« întêmpină cu multă bucuriă pasulŭ ce'lŭ face diarulŭ italianŭ. Fóia parisiană combate mai ântêiu părerea esprimată de »Riforma« lui Crispi, că Italia, pentru realisarea planurilorŭ sale coloniale, trebue sĕ'și punŭ speranțele în Anglia, observă că tocmai egoismulŭ nu lipsesce celorŭ de peste canalŭ, și-și încheiă astfelŭ articolulŭ sĕu: „Câtŭ pentru noi, carĭ nicĭ odată n'amŭ consideratŭ globulŭ terestru ca proprietate a nóstră, credemŭ e destulŭ spațiu pe elŭ pentru fiecare și mai alesŭ pentru Italia. Décă vecina nóstră, pentru realisarea planurilorŭ sale coloniale și pentru legarea din nou a relațiunilorŭ cordiale și frățescĭ, are trebuință de simpatiele și ajutorulŭ nostru, declarămŭ cu plăcere, că suntemŭ gata sĕ i le dămŭ.“

*

De câteva dile se vorbesce prin diare despre o mijlocire a Angliei în conflictulŭ franco-chinezŭ. „Journal des Débats« a primitŭ din Viena o comunicare în acéstă privință și »Temps« adeveresce acésta scire, deși indirectŭ. Acéstă fóie crede adecă, că Anglia și-a oferitŭ de bună voiă serviciele sale, de a îndupleca pe guvernulŭ din Peching sĕ primescă o resolvare pacĭnică a acestei afacerĭ. Mijlocirea se va mărgini numai la cestiunea despăgubirei și la acésta s'ar învoi Francia, deórece nu pune atâta prețŭ pe suma ce ar avé sĕ plătéscă China ca despăgubire. Câtŭ pentru Tonchingŭ, Franciă nu vrea nici unŭ amestecŭ streinŭ, deórece ea pretinde cea mai rigurósă esecutare a tractatului Tonchingului; și în punctulŭ acesta »Temps« încă afirmă, că numai ocuparea efectivă a întregului Tonchingŭ ar fi celŭ mai tare sprijinŭ alŭ tractărilorŭ.

*

Călĕtorulŭ africanŭ, căpitanulŭ Camperio, care e cunoscutŭ prin studiile sale despre cestiunĭ coloniale, scrie în »Rassegna,« că în conferința Congului Italia trebue sĕ punŭ pe tapetŭ cestiunea tripolitană. Tripolis Bengasi, Derna, Bomba și Tobruc, care este celŭ mai frumosŭ portŭ din basenulŭ mediteranŭ-adriaticŭ și viitorulŭ locŭ de debarcare a poștei indiane, trebue — dice căpitanulŭ — sĕ vie cu orĭce prețŭ sub protectoratulŭ italianŭ; suveranulŭ acestorŭ țĕrĭ ar fi Sultanulŭ, dêcă s'ar puté numi legitimŭ trădătorulŭ modŭ în care acelea au fostŭ ocupate.

Caracteristică este următórea mărturisire a lui Camperio: Rusia și Austria au datŭ Turciei multe hapurĭ amare de înghițitŭ; prin urmare de ce nu i-ar mai da sĕ'nghiță și hapulŭ tripolitanŭ.

Rĕsboiulŭ din Sudanŭ.

Căduta'a séu nu Chartumulŭ în mânile Mahdiului? Nimenea nu scie. De câtva timpŭ circulă într'una sgomotulŭ, că Gordon ar fi prinsŭ și Chartumulŭ ocupatŭ de rebelĭ, pe când telegrama ce amŭ primit'o erĭ spune, că Gordon ar fi declaratŭ, la provocarea Mahdiului d'a se preda,

că Chartumulŭ e în stare sĕ resiste încă 12 anĭ orĭcărui atacŭ. Guvernulŭ englesŭ e în neplăcuta situaţiune d'a nu sci cum sĕ liniştéscă spiritele agitate din Anglia. Séu n'a căḑutŭ Chartumulŭ, dar guvernulŭ ne avêndŭ nicĭ o scire nu póte da nicĭ o lămurire, séu a căḑutŭ şi atuncĭ se teme s'o spue, ca nu cumva agitaţiunea ce domnesce în Anglia sĕ isbucnéscă.

»In marea Britaniă — scrie »N. fr. Presse« — tótă lumea îşĭ îndréptă atenţiunea asupra Chartumului din partea meridională a Egiptului, unde se află generalulŭ englesŭ Gordon împresuratŭ de armata Mahdiului. Mai deunăḑile se respândise faima, că Gordon a bătutŭ trupele Mahdiului şi s'a luatŭ după ele până la Berberŭ, care l'a arsŭ, şi după aceea întorcêndu-se înapoi întreprinse o espediţiune spre méḑă ḑi, spre Senaaarŭ. Acestea sciri n'avură nicĭ unŭ caracterŭ oficiosŭ, ci ele veniră numai dela ómenĭ simpli, de aceea nicĭ nu aflară creḑĕmêntŭ în presa europénă. Precum mai înainte presa seriósă n'a creḑutŭ în victoriile lui Gordonŭ, totŭ aşa si acuma nu crede în prinderea lui şi în ocuparea Chartumului. De Lunea trecută marea Britaniă împreună cu capitala Londra se află într'o agitaţiune febrilă din causa faimei despre nenorocirea lui Gordonŭ, cu tóte că guvernulŭ englezŭ tăgăduesce morţisŭ, că s'ar fi întêmplatŭ o astfelŭ de nenorocire cu generalulŭ Gordonŭ. Viceregele Egiptului, ḑice »Times,« sĕ fi telegrafatŭ Reginii şi prinţului de Wales că Chartumulŭ este perdutŭ şi întrebându-lŭ de detaiurĭ, sĕ fi adeveritŭ scirea cea rea. Guvernulŭ englezŭ négă şi telegrama viceregelui din Egyptŭ. Cu tóte acestea căderea Chartumului se susţine cu multă tăriă de alte isvóre aşa, că nicĭ lordulŭ Granville nu este în stare pe cale oficiósa a linişti spiritele.

Décă s'ar adeveri acésta scire atuncĭ ar fi joculŭ celŭ mai fatalŭ alŭ sorţii. Tocmai acuma este espediţiunea pentru despresurarea Chartumului pe drumŭ, după ce pregătirile au ţinutŭ mai bine de douĕ lunĭ. Englezii, pentru ca sĕ-şĭ pótă duce luntrile pe Nilŭ în susŭ, au adusŭ plutaşĭ din Canada şi comandantulŭ Wolseley póte că acuma se află la Dongola. Espediţiunea înaintéză cu paşĭ răpeḑĭ şi Englezii credéu, că pela Crăciunŭ Wolseley se va întêlnì cu Gordonŭ. Décă în adevĕrŭ în locŭlŭ lui Gordonŭ, Wolseley va aflá în Chartum pe Mahdiu, atuncĭ ce se va întêmplá? De pe acuma amicii ministeriului ḑicŭ, că atuncĭ politica lui Gladstone în Egiptŭ se va schimbá şi Wolseley va căpĕtá nouĕ instrucţiunĭ, ca sĕ scape pe Gordonŭ cu orĭce preţŭ. Tótă vina o aruncă lumea asupra guvernului, care a trimesŭ pe Gordonŭ făr' de nicĭ unŭ soldatŭ în Sudanŭ, pe când elŭ numai cu o miie de soldaţĭ ar fi pututŭ asigurá Chartumulŭ. Când s'a decisŭ Gladstone pentru de a trimite ajutorŭ lui Gordonŭ, lipséu tóte câte suntŭ de lipsă spre a întreprinde o espediţiune în Sudanŭ.

Decumva întradevĕrŭ a căḑutŭ Chartumulŭ, póte Gladstone sĕ aibă multe nĕcasurĭ din partea duşmanilorŭ sĕi politicĭ, dară elŭ totuşĭ nu póte sĕ cadă din acéstă causă de la ministeriu. Furtuna de deasupra capului sĕu o va depărta-o prin aceea, că se va ocupá cu totdeadinsulŭ de realisarea reformei electorale şi prin aceea va introduce douĕ milióne de cetăţenĭ, carĭ până aci stau pasivĭ în arena luptelorŭ politice.«

Agitaţinnea societăţii de maghiarisare »Szechenyi« în Sătmarŭ.

Ḑiarulŭ „Szamos" din Sătmarŭ dela 2 Noemvre publică unŭ articulŭ, întitulatŭ: „unŭ profesorŭ la gimnasiulŭ regescŭ localŭ", îndreptatŭ în contra profesorului de limba română dela acestŭ gimnasiu d. Dr. Ludovicŭ Lucaciu. Acestŭ articulŭ este de cuprinsulŭ următorŭ:

Domnulŭ prof. Lucaciu a avutŭ destulŭ timpŭ sĕ înfrângă seriósele acusărĭ aduse în contra d-sale în Nr. 84 alŭ ḑiarului »Szamos« şi astfelŭ sĕ clarifice lucrulŭ décă póte. Sciu din isvóre sigure, că amintitului domnŭ profesorŭ nicĭ prin minte nu i-a plesnitŭ a se presentá înaintea opiniunii publice şi a se apĕrá. Unde este libertatea pressei, acolo de responsabilitate, fie ministru séu orĭ cine altulŭ, nu póte scăpá, precum se póte constatá în tóte ḑilele şi în tóte statele culte. D-lŭ profesorŭ sêmţindŭ necesitatea neîncunjurată d'a se apĕrá, colportéză unŭ atestatŭ între amicii sĕi, în care acusările aduse în contra sa se dechiară de neadevĕrate. Décă unui atare testimoniu i se atribue valóre, de ce nu pâşeste cu elŭ înaintea publicităţii. De ce dă ansă la bănuială întemeiată, că scriptulŭ arătatŭ e o născocire, e formulatŭ cu acelŭ scopŭ, ca ómenii de bună credinţă sĕ fie seduşĭ?

Eu însă sciu că scriptulŭ din cestiune nu e născocire, şi în privinţa formalităţii nu póte fi trasŭ la îndoială. Ca publiculŭ sĕ pótă judecá despre cuprinsulŭ lui, îi voiu arătá originea lui: Societatea »Szechényi,« ca alte multe societăţĭ din ţĕră, şi-a luatŭ de problemă lăţirea limbei maghiare în provinciile de altă naţionalitate. Spre acestŭ scopŭ societatea 'şĭ-a îndreptatŭ privirea la scólele capitale, în care limba maghiară e obligată, destinândŭ premii pentru învĕţătorii, carĭ ar puté arătá succesŭ în învĕţarea limbei maghiare la elevii de naţionalităţĭ străine.

Acéstă procedere, complotulŭ daco-românŭ a considerat'o ca unŭ atacŭ îndreptatŭ în contra lui, şi în ḑiarulŭ „Gazeta« ce apare în Transilvania, a atacatŭ vehementŭ pe acei învĕţătorĭ, carĭ au cutezatŭ a cere premii. A fostŭ bătătorŭ la ochĭ şi aceea că în districtulŭ nostru, unde suntŭ celŭ puţinŭ 150 scóle, carĭ ar fi pututŭ concurge, numai 18 învĕţătorĭ s'au presentatŭ la premii de câte 30, 40, 50, 60 fl. şi încă din clasa acelora, carĭ abia au unŭ salarŭ de 170—200 fl. pe anŭ. Chiar şi din aceştĭ 19 înainte de esamenŭ s'au retrasŭ 6. Nu ne îndoimŭ de locŭ că aci stămŭ în faţa unei presiunĭ daco-române, şi că cuibulŭ acestei presiunĭ se află în oraşulŭ nostru. De multŭ scimŭ fórte bine, că complotulŭ daco-românŭ îşĭ are unŭ biurou aicĭ în sînulŭ nostru, alŭ cărui agentŭ principalŭ e d. profesorŭ.

Cumcă d-sa a fostŭ autorulŭ articulului din »Gazetă« e lucru secundarŭ, dar cumcă de aicĭ a fostŭ trimisŭ, e sigurŭ. Cunóscemŭ spiritulŭ blăstămatŭ, ce sub conducerea d-lui profesorŭ s'a lăţitŭ între studenţii românĭ dela gimnasiu. Ura de rasă, pe care profesorii antecedenţĭ nicĭ odată n'au observat'o, astăḑi e în flóre. N'au aflatŭ şi în anulŭ trecutŭ în uşa clasei a V-a după ce au eşitŭ studenţii de la prelegerea din limba romănă, bucăţĭ de hârtiă, pe care se aflau versurĭ scrise românesce, cu refrenulŭ

»Sĕ cadă maghiarulŭ'
Ca érba sub cósă.?«

Putemŭ citá încă unŭ casŭ despre unŭ tênĕrŭ iubitŭ de toţĭ, care în anulŭ alŭ treilea alŭ şederii sale aicĭ, ajungêndŭ pe mâna d-lui profesorŭ, a devenitŭ unŭ daco-românŭ înfocatŭ. Cu unŭ cuvêntŭ catedra d-lui profesorŭ în acestŭ oraşŭ curatŭ ungurescŭ, din firŭ în pĕrŭ, a ajunsŭ a fi propagatórea spiritului daco-românŭ antimaghiarŭ, şi cumcă propaganda de aci s'a estinsŭ prin ţinuturĭ, este destulŭ a ne provocá la adunarea bicsadénă a învĕţătorilorŭ de aicĭ. Cumcă atitudinea reservată a învĕţătorilorŭ românĭ din comitatŭ se atribue influinţei D-lui profesorŭ, nu ne îndoimŭ, dar nicĭ dovadă n'amŭ avutŭ. La acésta nicĭ nu amŭ fi ajunsŭ, décă d-lŭ profesorŭ uitându'şĭ de tactica observată totdéuna, nu ar fi chematŭ în adunarea societăţii pe învĕţătorulŭ din Blidarŭ, dojenindu'lŭ şi atacându'lŭ pentru cererea dată de a fi premiatŭ. Invĕţătorulŭ din Blidarĭ după ce a scăpatŭ de înfruntările d-lui profesorŭ, a întratŭ în adunare, şi după terminarea acesteia, a naratŭ lucrulŭ simplu şi frumosŭ la cei mai mulţĭ — neprevĕḑêndŭ seriositatea afacerei. D. profesorŭ dându'şĭ în petecŭ cu activitatea sa secretă de până acum, nu putemŭ întărḑia de a-o aduce la cunoscinţă publică lăsândŭ cale liberă d-lui profesorŭ, la casŭ de a nu se simţì vinovatŭ, sĕ se rectifice. Totodată ne amŭ provocatŭ la reputaţiunea d-lui directorŭ gimnasiatŭ şi a corpului profesoralŭ, pretinḑêndŭ ca şi ḑênşii sĕ cĕră a se aduce afacerea la lumină. Acésta au şi făcut'o dar cum sĕ vede până acum fără succesŭ. In locŭ de acésta d. profesorŭ a păşitŭ cu nisce doveḑĭ faţă cu care noi punemŭ următorulŭ documentŭ ce l'amŭ primitŭ:

»Baia-Mare, 21 Octomvre 1884.

Invĕţătorulŭ din Blidarĭ, Augustinŭ Săbău s'a presentatŭ înaintea nóstră desperatŭ, făcêndu-ne declaraţiunea că aḑĭ de diminéţă, s'a presentatŭ la dênsulŭ, fratele d-lui profesorŭ Constantinŭ Lucaciu. Acesta întâiu încercà a-l seduce apoi ilŭ amenintà că episcopulŭ ilŭ va depune din postulŭ de învĕţătorŭ, décă nu va subscrie o declaraţiă ce-o avea la dênsulŭ formulată. Invĕţătorulŭ cu tótă stăruinţa, neavêndŭ pe nimenea care sĕ-lŭ sfătuéscă a subscrisŭ în fine declaraţia, însĕ declară din nou sĕrbătoresce, că tóte câte le-a spusŭ mai înainte verbalŭ D-lui N. N. suntŭ adevĕrate.

Este adevĕratŭ adecă că, la gară numitulŭ teologŭ Constantinŭ Lucaciu, după ce învĕţătorulŭ şi-a fostŭ scosŭ biletulŭ de călătoriă, a cerutŭ dela acesta ca prin o declaraţiă în scrisŭ sĕ-i dea lui împrumutŭ cei 50 fl. ce i-a căpĕtatŭ ca premiu pentru scopurĭ românescĭ, promiţêndu-i că Românii îi vorŭ întórce 60 fl., şi adevĕratŭ este că aceea scrisóre ce a stors-o dela elŭ e nevalabilă şi învĕţătorulŭ nu o recunósce de a lui. Tóte acestea le declară elŭ sincerŭ cu deplină convingere şi cu voinţă hotărîtă.

Lajos György m. p.
notariu primariu

Thurzó Ferencz,
secretarŭ.

Étă şi celelalte fire ale propagandei descoperite.

Din aceste se vede că scopulŭ nu le-a fostŭ numai a terorisá pe învĕţătorĭ că sĕ nu cĕră premii, dar şi scopulŭ de-a compromite societatea nóstră, întrebuinţândŭ premiile nóstre pentru scopurĭ contrare, şi astfelŭ a paralisa influinţa societăţii Szechenyi. Ne îngrozimŭ când cugetămŭ ce îndrăsnélă póte avé unŭ agentŭ de a se pune în contra legilorŭ, a intereselorŭ statului şi a sta faţă cu o societate represintată prin căpeteniile cele mai de frunte ale autorităţilorŭ civile şi bisericescĭ.

Unŭ membru alŭ societăţii „Szechenyi."

SCIRILE ḑILEI.

Cetimŭ în »Monitorulŭ« din Bucurescĭ: »Principesa Elena Cuza bine-voindŭ a oferì în fie-care anŭ sume de banĭ, pentru a se cumpĕrá cărţĭ şi alte obiecte de studii copiilorŭ sĕracĭ din scóla comunei Ruginósa din judeţulŭ Sucéva în Moldova, ministrulŭ esprimă principesei Cuza cele mai depline ale sale mulţumirĭ pentru interesulŭ ce pórtă junimei studióse din scólele rurale.«

—0—

Consiliulŭ permanentŭ alŭ instrucţiunii s'a pronunţatŭ în cestiunea facultăţii de teologiă; se vorŭ alipí patru cursurĭ nouĕ la facultatea de litere din Bucurescĭ, şi a-

---

4.

FOILETONU.

Revoluţiunea din 1784.

(Revoluţiunea lui Horia în Transilvania şi Ungaria 1784—1785 scrisă pe basa documentelorŭ oficiale de N. Densuşianu. Bucurescĭ 1884. Tipografia »Românulŭ,« Carolŭ Göbl).

(Urmare.)

Interesante suntŭ datele despre călătoriile lui Horia şi Cloşca la Viena, dintre carĭ vomŭ estrage unele mai principale. Horia şi Cloşca au fostŭ împreună de trei orĭ la Viena, la 1779, 1780 şi 1782. Cu ei au mersŭ întotdéuna încă câte doi ţĕranĭ din Rîulŭ-mare. Banĭ de călătoriă priméu dela comune. Ei mergéu pe josŭ câte patru sĕptĕmânĭ încolo şi patru septĕmânĭ încóce. Petiţiunile cătră împĕratulŭ le făcuse în doue rêndurĭ nobilulŭ Samuilŭ Marţi din Abrudŭ, a treia petiţiune le-a compus'o agentulŭ Franciscŭ Enyedi din Viena, la care i-a trămisŭ insuşĭ împĕratulŭ. Horia a mai fostŭ încă odată, a patra óră la împĕratulŭ în postulŭ Crăciunului din 1783, dér împĕratulŭ plecase în Italia şi se întórse numai în Marte 1784 şi Horia trebuì sĕ aştepte în Viena până la 1 Aprilie 1784, în care ḑi fŭ primitŭ în audienţă! Horia presentà împĕratului o nóuă petiţiune în numele comunelorŭ Rîulŭ-mare, Vîdra, Câmpenĭ, Bistra, Muşcă, Ofenbaia, Buciumŭ, Abrudŭ şi Cărpenişŭ. In 13 Aprile 1784 urmà ordinulŭ cancelariei aulice cătră guvernulŭ transilvanŭ, ca sĕ apere pe locuitorii comunelorŭ suplicante şi pe deputaţii lorŭ în contra tuturorŭ prigonirilorŭ funcţionarilorŭ domeniului şi ai comitatului. Deputaţii fură învitaţĭ se plece acasă şi sĕ aştepte liniştiţĭ decisiunea monarchului asupra învestigaţiunei ordonată la 1780.

Despre memorabila audienţă a lui Horia dela 1 Aprile 1784 ţĕranii românĭ vorbiau, că într'unŭ timpŭ órecare împĕratulŭ Iosifŭ s'ar fi plânsŭ cătră Horia, că nu póte nicĭ ḑecum sĕ supună nobilimea ungurésca, şi atuncĭ Horia ar fi ḑisŭ, că décă împĕratulŭ 'ĭ lasă ţĕranii pe mâna dênsului, atuncĭ elŭ cu ajutorulŭ acestora, séu va supune séu va stinge cu totulŭ nobilimea ungurésca, şi atuncĭ împĕratulŭ îi dede o cruce de aurŭ.' (Depositiunea lui Iosifŭ alŭ Popi din Sulighetŭ, Deva 8 Noemvre 1784). Cruciuliţa aurită de care se face amintire aicĭ jócă unŭ rolŭ însemnatŭ. Pe ea se aflá şi chipulŭ împĕratului şi Horia o arătá poporului ḑicêndŭ, că i-a dat'o însuşĭ împĕratulŭ ca Românii sĕ aibă deplină încredere în cuvintele sale. Unii susţinŭ că Horia a cumpĕratŭ crucea acésta în târgulŭ de vechiturĭ din Viena dimpreună c'unŭ pergamentŭ cu litere de aurŭ, care ilŭ arătá poporului ḑicêndŭ c'ar fi plenipotenţa din partea împĕratului. (Szirmay A. Hornianæ seditionis historia. §. 55 Ms. în biblioteca museului din Peşta). — Faptŭ positivŭ este, ḑice autorulŭ, că Horia îndată după întórcerea sa acasă la Pascĭ 1784 începù se agiteze pe ţĕranii din Transilvania mai în-âiu în secretŭ şi apoi pe faţă. Elŭ le spunea că impĕratulŭ a datŭ ordine în favórea ţĕranilorŭ ear nobilimea şi autorităţile nu le esecută, că dênsulŭ are hârtii dela împĕratulŭ ca ţĕranii sĕ nu mai facă de aici încolo servicii domnilorŭ ci numai împĕratului care voesce se militariseze tótă ţĕra, că deórece nobilii nu respectéză poruncile date pentru ajutorarea ţĕranilorŭ, l'a împuternicitŭ împĕratulŭ pe dênsulŭ se rĕscóle pe Românii din Ardélŭ şi cu ei sĕ stîngă nobilimea şi tótă ungurimea şi acésta este »voinţa şi porunca împĕratului.« Devisa acésta cu voia şi porunca împĕratului era ḑice autorulŭ in secululŭ trecutŭ unŭ mijlocŭ fórte practicŭ de a pune cu succesŭ în mişcare pasiunile ţĕranilorŭ. In realitate însĕ revoluţiunea devenise inevitabilă. Incă din anulŭ 1778 sentimentulŭ publicŭ alŭ munteniloru se revoltase. Incă de la 1782 funcţionarii domeniului âmblau după Horia şi Cloşca, ca sĕ-i prinḑă şi sĕ-i spânḑure (depositiunea lui Cloşca.) După întórcerea lui Horia de la Viena mai făcură ţĕranii o ultimă încercare la guvernulŭ transilvanŭ în postulŭ S. Petrului din 1784. Ei s'au dusŭ spune Cloşca cu resoluţiunea, ce-o aduse Horia din Viena la Sibiu de trei orĭ după olaltă, de aci la prefectulŭ din Galda de patru orĭ, dér fără de nicĭ unŭ resultatŭ.

»Justiţiă pentru ţĕranii românĭ nu mai era.«

*

Cea mai mare iritaţiune s'au născutŭ între ţĕrani şi nobili în urma conscripţiunii militare din 1784. La propunerea comandantului generalŭ alŭ Transilvaniei br. Bucov împĕrătésa Maria Teresia înfiinţă dela 1763—1766 succesivŭ în Transilvania trei regimente de grănicerĭ românĭ (regimentulŭ se estindea dela Braşovŭ peste ţĕra Făgăraşului, districtulŭ Sibiiului până la Huniadóra; regimentulŭ II erá formatŭ din poporaţiunea districtului Năsĕudului; regimentulŭ III de grănicerĭ românĭ erá unŭ regimentŭ de dragonĭ) şi alte douĕ regimente de Sĕcui. Comunele românescĭ, cari primise arme scăpară de serviciile iobăgescĭ, posesorii feudalĭ fură espropriaţĭ, ear ţĕranii românĭ deveniră ómenĭ liberĭ, proprietarĭ de pă-

nume: 1. limbile semitice. 2. istoria bisericescă și în specialŭ a bisericei române, 3. elocința religiósă și 4. limba paleoslavă, — până cândŭ facultatea de teologiă va puté avea o ființă legală. Pentru facerea acestorŭ cursurĭ s'a recomandatŭ ministrului d. dr. Nițulescu, archiereulŭ Enăcianu și arch. dr. Timușŭ, ér pentru catedra paleoslavă ministerulŭ va întra în tratărĭ cu unŭ renumitŭ slavistŭ, docentŭ la universitatea din St.-Petersburg, și care e românŭ din Basarabia. De o cam dată până la organisarea seminarielorŭ, tinerii cari au terminatŭ actualale șépte clase seminariale se potŭ înscrie la cursurile nouĕ, obligațĭ fiindŭ a urma și cursurile de teologiă și de filosofiă dela facultatea de litere.

—0—

D. A. Babeșŭ va începe în curêndŭ unŭ cursŭ liberŭ de chimie la facultatea de științe din Bucurescĭ.

—0—

Cetimŭ în »Carpații« de Lunĭ: „Serbarea centenarului lui Horia, dată de societatea locală »Carpații românĭ,« a avutŭ locŭ aséră cu mare strălucire, în sala teatrului Teodorini. — După serata literară-musicală, care a avutŭ succesulŭ celŭ mai mare, s'a jucatŭ „Romanulŭ“ de cătră mai mulțĭ domnĭ, în costumulŭ potrivitŭ, după care s'a deschisŭ balulŭ printr'unŭ valsŭ, în urma căruia joculŭ »Romana« a fostŭ esecutatŭ de mai multe dame și domnĭ, carĭ jucaseră mai înainte »Romanulŭ«; numeróse aplause însoțéu mișcările frumóse ale jucătorilorŭ, și după terminare aplausele păréu că nu vorŭ mai luá sfêrșitŭ. Mâine vomŭ face o mai întinsă dare de sémă.«

—0—

Cetimŭ în »Telegrafulŭ«: »Centenarulŭ revoluțiuuii române dela 1784« (Horia Cloșca și Crișan) cu o fotografiă a ieșitŭ de curândŭ de sub tiparŭ. Materia cuprinsă în acestŭ albumŭ, tipăritŭ cu cea mai mare îngrijire, e din cele mai variate și mai alese. Pene tinere și de talentŭ au scrisŭ acolo pagine pline de focului patriotismului, poesii frumóse și episode din marea mișcare a Ardélului. Recomandândŭ acéstă frumósă lucrare tuturorŭ Românilorŭ iubitorĭ ai némuluilorŭ, credemŭ că e o datoriă pentru urmașii Dacilorŭ și ai colonielorŭ romane sĕ citéscă acestŭ albumŭ comemorativŭ. Prețulŭ lui, apoi, e modestŭ de totŭ, inferiorŭ în multŭ valorii tipografice a lucrării. Cu 2 lei se póte citi albumulŭ și vedea portretulŭ revoluționarilorŭ românĭ.«

—0—

„Monitorulŭ oficialŭ« publică unŭ tablou de piesele jucate pe scena teatrului naționalŭ din Bucurescĭ, dela inființarea societății dramatice române până la 1 Maiu 1884. S'au jucatŭ 103 piese de 558 de orĭ, producêndŭ peste o jumĕtate de milionŭ francĭ.

CORESPONDENȚA NÓSTRA DIN COMITATE.

Selagiu, 28 Octomvre 1884.

Primimŭ din Selagiu următórele rênduri, din care cei în dreptŭ sĕ se informeze și sĕ curme relele ce esistă, căcĭ numai trăindŭ, celŭ puținŭ noi, în bună înțelegere putemŭ progresa:

Domnule Redactorŭ! Nu vr'o veste bună și înbucurătóre vĕ comunicŭ cu acéstă ocasiune, ci una din cele mai dureróse pentru totŭ Românulŭ care scie aprecia numele de românŭ. Écă-o:

In 20 Octomvre c. n. se ținŭ adunarea filială a »Reuniunei Invĕțătorilorŭ românĭ Selagienĭ« din tractulŭ protopopescŭ alŭ Crasnei în comuna Tusa. Eramŭ adunațĭ mai toțĭ membri acelui cercŭ la unŭ locŭ povestindŭ despre starea miserabilă a sêrmanilorŭ invĕțătorĭ românĭ.

Deodată ne face cineva atenți ca sĕ mergemŭ la biserică, căcĭ domnulŭ administratorŭ alŭ acelei parochii filiale Ioanŭ Popiliu încă merge. Lăsămŭ vorbele și plecămŭ și noi cu toții cătră sf. biserică și convenindŭ cu d. Iónŭ Popiliu, toțĭ ne luămŭ pălăriile de pe capŭ mulțămindu'i unii cu »bună diminéța,« alții cu »plecăciune,“ dar acelŭ preotŭ nu voi a primí binețele nóstre. Intrămŭ în biserică și începemŭ s. liturgiă. După finirea serviciulni divinŭ eșimŭ cu toții și stamŭ afară așteptândŭ pe d. preotŭ ca sĕ ésă și domnia sa și sĕ-i mai dămŭ încă odată o „bună diminéță,« cugetândŭ că dóră aceea o va primí. Dar ne înșelarămŭ și aci, căcĭ preotulŭ nostru până ce sciŭ că mai este vre-unŭ dascălŭ pe lângă biserică nu voi sĕ ésă afară nicĭ cu unŭ pretŭ.

Vĕdêndŭ noi acésta ne duserămŭ érăși cu toții la scólă unde trebuia ca sĕ se țină douĕ propunerĭ de probă din partea învĕțătorului localŭ. Mai târdiu sosì apoi și bunulŭ nostru preotŭ. După sosirea între noi, ocupându'și loculŭ competentŭ, dĕdù unui învĕțătorŭ sĕ cetéscă o scrisóre oficiósă a Reverend. d-nŭ vicarŭ și protopopŭ, în care 'lŭ rógă ca sĕ substitue pre Reverend. d-sa, căci fiindu-i multe ocupațiunile oficióse, nu póte luá parte la acea adunare. Acum d. Popiliu ocupânduși loculŭ presidialŭ ne spune o lecțiune anume dăscăléscă în care între altele ne dice, că: eu nu din voiă bună ci de silă și la porunca celorŭ mai marĭ presidezŭ aci.«

Nouĕ numai acuma ne plesnì prin mintea nóstră cea dăscăléscă, că sânția sa Popiliu nu avù voiă a se dejosì ca sĕ presideze în o adunare dăscăléscă și că aceea pentru d-sa nu e onóre ci silă.

Așa? Adecă d. Popiliu preotulŭ și directorulŭ scólelorŭ din Sigu și Tusa numai din sîlă își implinesce datorințele. Durere și érăși durere!!! Nu sciu că óre din inimă curată a rostitŭ aceste cuvinte d. Popiliu, séu dóră le-a dișŭ ca sĕ înfrice pe sêrmanii învĕțătorĭ și sĕ le insufle respectŭ.... Décă le-a dișŭ din inimă curată a comisŭ unŭ pĕcatŭ neertatŭ.

A comisŭ unŭ pĕcatŭ în contra limbei, scólei, culturei și națiunei nóstre române și acestŭ pĕcatŭ cu atâtŭ e mai mare cu câtŭ a eșitŭ din gura unui preotŭ românŭ și directorŭ a douĕ scóle române. Prin cuvintele de mai susŭ d. Popiliu nu a datŭ învĕțătorilorŭ adunațĭ curagiulŭ ce erá datorŭ sĕ-lŭ dea spre împlinirea cu sinceritate a sântei și grelei lorŭ misiunĭ, ci dín contră i-a disgustatŭ și rĕcitŭ pe toțĭ față cu scóla, națiunea și biserica. Eu așa credŭ că d. Popiliu ca preotŭ localŭ și ca directorŭ alŭ acelei scóle avea datorință morală — décă nu și națională — ca sĕ mérgă la adunare, deși dăscăléscă, și acolo sĕ dea curagiu și sĕ îmbărbăteze pre unii învĕțătorĭ mai slabĭ spre purtarea sarcinei lorŭ cu conscienciositate.

Ér décă a dișŭ d. Pompiliu cuvintele mai susŭ citate numai ca sĕ înfrice pre sêrmanii învĕțători și se le insufle respectŭ, încă n'a păsitŭ nicĭ unŭ pasŭ baremŭ mai'nainte; ba din contră a păsitŭ cu mai multĭ pașĭ în dĕrĕtŭ, căcĭ noi învĕțătorii românĭ onorămŭ pre preoții și directorii scolarĭ, ca pre adevĕrații superiorĭ ai noștri. Dér trebue sĕ amintescŭ, că în capulŭ unorŭ preoțĭ, — și din fericire suntŭ rarĭ aceștia — nu încape idea cum se fie ei amestecațĭ cu învĕțătorii, adecă cu aceștĭ ómenĭ de josŭ; căcĭ după cum îmĭ mărturisise odată d. Petru Ostate, acelŭ preotŭ din Recea, care nu de multŭ chemà la sine pre învĕțătorulŭ de acolo și vrù sĕ-lŭ scarmene: »preoții numai pentru aceea suntŭ, ca sĕ țină în frêu pre dascalĭ.«

Astfelŭ stau lucrurile aci.

Sentinella.

DIVERSE.

Armata din Egiptŭ. — De la 23 pânĕ la 25 Septemvre, iată ce s'a trămisŭ, din Londra, armatei generalului Wolseley în Egiptŭ: 1,033,600 porții de supă; 819, 500 kgr. pastramă; 76,000 kgr. carne próspătă; 6,700 kgr. de berbece fertŭ; 67,000 kgr. slănină; 783,000 kgr. pesmeții; 96,000 kgr. de biscoturĭ, séu pesmețĭ mai bunĭ pentru statulŭ-majorŭ; 84,000 kgr făină; 67,000 kgr. varză, morcovĭ, comprimate; 25,000 kgr. cartofĭ; 16,000 kgr. orezŭ. Apoi 26,000 kgr. sare; 1,650 kgr. piperŭ și 1,500 galóne oțetŭ; iar muștarŭ au uitatŭ sĕ ia. Dupĕ aceia 66,000 kgr. brânză; 6,800 kgr. magiunŭ și 6,800 kgr. dulcéță. Vine apoi 16,000 kgr. kacao. 7,000 galóne siropŭ de lămâie, plusŭ 42,000 flacóne de murăturĭ cu oțetŭ. Dér acestea nu suntŭ tóte, căcĭ mai era încă 40 mii gkr. céi, 10,000 kgr. cafea și 96 mii kgr. zahărŭ. Pentru fumătorĭ s'a adaus 21 mii kgr. tutunŭ și 153 mii cutii cu chibriturĭ. De beutŭ apoi: 1,000 sticle de vinŭ, 1,000 de rachiu și 60,000 kgr. romŭ, 4,000 sticle cu bere și 1,000 cu șampaniă. In fine Englitera n'a voitŭ ca soldații sĕi sĕ semene cu arapiĭ, și le-a datŭ 15 mii kgr. săpunŭ prostŭ și 54 mii calâpurĭ de săpunŭ bunŭ.

BIBLIOGRAFIA.

Drepturile omului, revista politică și socială, ce apare în Bucurescĭ, Nr. 3 are următorulŭ sumarŭ: Despre uciderea osândițilorŭ și arestațilorŭ fugarĭ s'au pretinșĭ ca atarĭ. — Despre desființarea proprietății individuale asupra pămênturilorŭ. — Călcare de lege. — Lipsă de de bună-cuviință. — Unŭ faptŭ de imitatŭ. — Nepăsarea Primăriei Bucurescilorŭ. — De prin diare. — Relele isvorite din întârdierea deslegărei »Cestiunei sociale.« — Despre mórtea aparentă; — foculŭ în teatre; — arendarea grădinei Cismegiu. — Sumarele numerilorŭ trecute.

Economia rurală, revista de Agricultură, Comerciu și Industrii agricole ce apare în Bucurescĭ, Nr. 9 are următorulŭ sumarŭ: A. de la Muru. — Cronica agricolă și Economică. — Starea viilorŭ în Prahova. — Necesitatea de a procede cu urgență contra filocserei. — Pepinierĭ pentru reînființarea viilorŭ distruse. — Starea recoltelorŭ. B. S. Moga. — Agricultura și guvernulŭ. N. R. Danilescu. — Invasiunea filoxerei în România. — Triorŭ originale Mayer Patent Kruger. — Stefanŭ Popŭ. — Cum esta arătura așa va fi și secerișulŭ. St. Kowalski. — Cultura Plugului cu aburŭ. — B. S. Moga. — Rolulŭ aerului cu privire la vegetațiunea plantelorŭ. St. Kowalski. — Corespondința aglicolă. M. — Bibliografii. B. S. Moga. — Revista Meteorologică și Tabloulŭ de observațiunĭ meteorologice pe luna Septemvre st. n. 1884.

Vocea română, revista corpului profesoralŭ din Craiova, sumarulŭ Nr. 8 și 9 1. Atellanele, de I. Nicolescu. 2. Din istoria Botanicei, de S. Mihălescu. 3. Actualitatea și trecutulŭ, de X. 4. Clasificațiunea sciințelorŭ, de G. Bușilă. 5. Cestiunĭ geologice, de S. Mihălescu. 6. China și locuitorii ei, de M. Stăureanŭ. 7. »Ene la curtea lui Evandru«, de G. Bucurescu. 8. »Raportulŭ adresatŭ Ministerului Instrucțiunei,« de revisorele județelorŭ Doljiu-Romanațĭ. 9. »Darea de sémă« asupra conferințelorŭ învĕțătorilorŭ. 10. »Bibliografia«, M. V. St.

Scóla romană, organŭ alŭ societ. corpului didacticŭ din Prahova, apare în Ploescĭ. Nr. 16 are următorulŭ sumarŭ: Textŭ! Cronica. — La Constanța (poesiă). — Istoria filosofiei (urmare). — Libertatea în scólă. — Bunurile rurale în Francia. — O visită la o princesă anamită. — Omulŭ din punctulŭ de vedere sciintificŭ (urmare). — Invĕțămêntulŭ ruralŭ în Elveția (urmare). — Recreațiune: Enigme; Deslegărĭ. — Posta Diarului. Ilustrațiune: O visită la o princesă anamită.

Editorŭ: **Iacobŭ Mureșianu.**

Redactorŭ responsabilŭ: **Dr. Aurel Mureșianu.**

mêntŭ supușĭ numai autorităților militare cu singura obligațiune sĕ apere granițele țĕrei în timpŭ de pace și de resbelŭ. Se înțelege că comunele iobăgescĭ ardéu de dorința de-a schimba serviciile feudale cu cele militare. In Ianuariu 1784, împĕratulŭ Iosifŭ, în combinațiune cu tendințele sale de germanisare (în 11 Maiu 1784 Iosifŭ II decretă limba germană ca limbă oficială în Ungaria și Transilvania, în loculŭ limbei latine) și cu reforme ce voiea ale introduce ordonà ca sĕ fie înscrise prealabilŭ între grănicerĭ și alte comune aședate pe la frontierele Transilvaniei. Horia le vorbea țĕranilorŭ de acestŭ ordinŭ și agitațiunea lui contra clasei priveligiate, care se opunea, prinse rădăcină. Se nâscù o mare mișcare între țĕranĭ, carĭ începură a cere se fie înscrișĭ ca militarĭ. Inceputulŭ îlŭ făcură țĕranii românĭ din comuna Hăpria, comitatulŭ Albei de josŭ, carĭ timiseră 10 deputațĭ la comisarulŭ de resbelŭ Ortmayer din Alba-Iulia. Dorința li-se împlinì ei fură înscrișĭ ca militarĭ. Agitațiunea pentru militarisare se respândì în țĕră cu atâta rapiditate în câtŭ în timpŭ de 4 septĕmânĭ până la 15 Augustŭ se înscriseră la Alba-Iulia 81 comune din comitatulŭ Albei, alŭ Turdii, alŭ Zarandului și alŭ Cetățĭ de baltă. Acésta agitațiune cuprinse pe iobagii din districtele săsescĭ. Mișcarea se ivi și în țĕra Hațegului și se presentară la vice-colonelulŭ Karp în Hațegŭ o mulțime de comune, care fură înscrise. Dér aceste înscrierà complicărĭ și mai multŭ situațiunea. Comunele iobăgescĭ, îndată după înscriere începură se denege nobililorŭ orĭ-ce servicii și orĭ-ce taxe feudale. Unŭ țĕranŭ din Ilia cu numele Iosifŭ Buda, întorcêndu-se de la conscripțiune dișe către unŭ nobilŭ ungurŭ; „Acum ațĭ gătat'o și voi Ungurilorŭ și vi sĕ ieau moșiile și ni le dau nouĕ, ér peste 15 dile căpĕtămŭ și atuncĭ vĕ tăiămŭ pe toțĭ.“

Nobilimea ungurésca vedêndŭ amenințările și renitențele țĕranilorŭ și temêndu-se ca reulŭ se nu iea dimensiunĭ și mai marĭ începù se prigonéscă pe corifeii mișcării, sĕ-i pedepséscă și sĕ-i scóță de pe moșii. Acésta irită și mai multŭ țĕrănimea. Se'ntêmplară și acte de violență. Nobilulŭ Nondra fù ucisŭ de nișce țĕrani din Clopotiva în munțĭ, subprefectulŭ Herța fù împușcatŭ nóptea pe când dormea. Br. Bruckenthal guvernatorulŭ Transilvaniei trimise pe judele regescŭ din Tĕrgulŭ-Mureșului Stefanŭ Halmagyi ca sĕ publice țĕranilorŭ că înscrierile s'au făcutŭ fără scirea împĕratului și a guvernului, ear comandantulŭ militarŭ br. Preiss a datŭ ordinŭ oficerilorŭ din graniță ca sĕ înceteze cu tóte lucrările conscripțiunei. Sosindŭ la Alba-Iulia comisarulŭ Halmagyi spune țĕranilorŭ pe cari îi întêlni aicĭ, că întréga conscripțiune n'are nicĭ o valóre, iobagii se mérgă acasă, sĕ asculte de funcționarii comitatului, sĕ-și împlinéscă obligațiunile feudale, căci altcum vorŭ fi siliți cu forță armată, ear décă au plângerĭ sĕ se adreseze la comitatŭ, i-au învitatŭ se comunice cele audite și la alții. In diua următóre a chiămatŭ la Alba-Iulia 7 deputațĭ din comunele vecine spuindu-le totŭ aceea. Asemenea fură trimisĭ și în alte comitate comisarĭ civilĭ, în fine guvernulŭ ordonà sĕ prindă autorii turburărilorŭ și sĕ fie trașĭ înaintea judecății. Guvernulŭ esclamă autorulŭ, în locŭ de a se cugetá seriosŭ la ușurarea posițiunii iobagilorŭ, era încă și acum de credință, că prin comisarĭ și sentințe severe va puté sĕ convingă pe țĕranĭ, că privilegiele nobilimei suntŭ nealterabile și că iobăgia orĭ câtŭ de grea e singura sórte menită pentru ei!

Dér cu tóte că intervenì și episcopulŭ ortodocsŭ Gedeonŭ Nichitici, care se instalase atuncĭ la Sibiiu, cu circulare cătră preoțĭ poporulŭ nu se putù liniscí și turburarea crescea mereu. De o parte iobagiulŭ prea de multe orĭ înșelatŭ pierduse tótă încrederea în nobilime și'n autorităților, de altă parte sêmțulŭ de libertate entusiasmase prea multŭ inima lui. Țĕranii rĕspundéu că nu potŭ crede, că conscripțiunea nu s'a făcutŭ cu voia împĕratului și în acésta credință îi întărì și mai multŭ atitudinea așteptătóre a armatei, care se feriá a dice, că conscripțiunea ar fi fără valóre. Astfelŭ iobagii din mai multe comune plecarà din nou la Alba-Iulia sĕ le dé arme și ei continuau cu amenințările. „Vomŭ cerca noi și alta, că până nu vomŭ spĕriá pe domnĭ n'a fi bine de noi« dise George Pădurénu din comuna Țelna cătră unŭ nobilŭ ungurescŭ. Ear țĕranulŭ Florea Cosma din Gârbău dise cătră nobilulŭ Szent-Pali: »E de jaba jupâne, pe voi pe nemeșĭ, pe domnĭ și pe ungurĭ, ar trebui sĕ vĕ scótă totŭ cu balegĭ din satŭ și din țĕra asta, că țĕra asta e a nóstră, a vóstră e țĕra ungurésca, și în scurtă vreme vĕ și scótemŭ noi de aici.“ Archiva c. Jankovits Nr. 337).

Așa se încheià preludiulŭ acestei revoluțiunĭ.... Horia principalulŭ autorŭ alŭ turburărilorŭ rĕmase însĕ de astădată cu totulŭ pierdutŭ din vederea autorităților, ér nobilimea și guvernulŭ rĕmaseră în credință, că țĕranii s'au liniștitŭ. Da, se liniștise, ca după 12 dile catastrofa sĕ încépă cu tótă vehemența.

(Va urmá.)

Cursulŭ la bursa de Viena

din 5 Noemvre st. n. 1884.

Rentă de aurŭ ungară 6%	122.75	Bonurĭ croato-slavone	100.—
Rentă de aurŭ 4%	93.65	Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98.—
Rentă de hârtiă 5%	89.45	Imprumutulŭ cu premiu ung.	116.40
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	143.—	Losurile pentru regularea Tisei și Segedinului	116.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	98.—	Renta de hârtiă austriacă	81.30
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	119.50	Renta de arg. austr.	82.50
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	105.50	Renta de aurŭ austr.	103.85
Bonurĭ rurale ungare	100.90	Losurile din 1860	134.70
Bonurĭ cu cl. de sortare	100.10	Acțiunile băncei austro-ungare	883.—
Bonurĭ rurale Banat-Timișŭ	100.—	Act. băncei de creditŭ ung.	294.75
Bonurĭ cu cl. de sortare	99.25	Act. băncei de creditŭ austr.	294.80
Bonurĭ rurale transilvane	100.60	Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.77
		Napoleon-d'orĭ	9.68½
		Mărcĭ 100 imp. germ.	59.80
		Londra 10 Livres sterlinge	122.—

Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 26 Octomvre st. v. 1884.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%)	—	—
Renta rom. amort. (5%)	—	—
» convert. (6%)	—	—
Împr. oraș. Buc. (20 fr.)	—	—
Credit fonc. rural (7%)	—	—
» » » (5%)	—	—
» » urban (7%)	—	—
» » » (6%)	—	—
» » » (5%)	—	—
Banca națională a României	—	—
Ac. de asig. Dacia-Rom.	—	367
» » Națională	—	—
Aurŭ	7·60%	—
Bancnote austriace contra aurŭ	2·07	2.08

Cursulu pieței Brașovŭ

din 6 Noemvre st. v. 1884.

Bancnote românescĭ	Cump.	8.95	Vênd.	9.—
Argint românesc	»	8.80	»	8.90
Napoleon-d'orĭ	»	9.64	»	9.68
Lire turcescĭ	»	10.92	»	10.98
Imperialĭ	»	9.90	»	9.92
Galbenĭ	»	5.67	»	5.70
Scrisurile fonc. »Albina«	»	100.—	»	101.50
Ruble Rusescĭ	»	122. 5	»	123.—
Discontulŭ	»	7—10 % pe anŭ.		

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ se potŭ cumpĕra în tutungeria lui Gross (în casa prefecturei.)

CEA MAI NOUA

Carte de bucate

cu **4165** de recepte **610** pagine; numai cu prețulŭ de **fl.—80 cr;** cu X chipurĭ.

Cu trimitere pe poștă numai **fl.—90 cr.**

Se póte procurá dela librăria editóre **H. Zeidner în Brașovŭ** precum și dela tóte celelalte librării.

5|10

Vindecare Radicală și Rapidă

de tóte

Bólele Nervóse, Epileptice și Secrete

numai prin metoda mea.

Onorariele nu se dau decâtŭ după restabilirea completă.

DR. PROF. A. MALASPINA,

membru alŭ mai multorŭ societățĭ științifice

106. Faubourg St. Antoine. — PARIS.

Tratarea se face prin corespondență.

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** și pe linia **Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta** a călei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ accelerat	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Bucurescĭ	7.15	—	—	—
Predealŭ	1.09	—	—	9.50
Timișŭ	1.33	—	—	10.15
Brașovŭ	2.06	—	—	10.50
	2.16	6.30	5.45	
Feldióra	2.44	7.09	6.28	
Apatia	3.03	7.41	7.07	
Agostonfalva	3.18	8.09	7.42	
Homorodŭ	3.51	8.53	8.51	
Hașfaleu	4.51	10.18	10.52	
Sighișóra	5.11	10.55	11.56	
Elisabetopole	5.39	11.36	12.43	
Mediașŭ	6.00	12.11	1.23	
Copșa mică	6.29	12.35	2.07	
Micăsasa	—	12.54	2.27	
Blașiu	7.02	1.29	3.06	
Crăciunelŭ	—	1.45	3.22	
Teiușŭ	7.38	2.26	4.15	
Aiudŭ	7.55	2.48	4.44	
Vințulŭ de susŭ	—	3.12	5.10	
Uióra	—	3.19	5.19	
Cucerdea	8.24	3.36	5.47	
Ghirișŭ	8.48	4.10	6.38	
Apahida	—	5.39	8.51	
Clușiu	10.08	5·59	9.18	
	10.18	6.28	8.00	
Nedeșdu	—	6.54	8.34	
Ghirbĕu	—	7.10	8.59	
Aghirișŭ	—	7.25	9.35	
Stana	—	7.49	10.16	
Huiedinŭ	11.33	8.11	11.04	
Ciucia	12.06	8.52	12.17	
Bucia	—	9.11	12.47	
Bratca	—	9.29	1.21	
Rév	12.51	9.52	2.05	
Mező-Telegd	1.21	10.27	3.08	
Fugyi-Vásárhely	—	10.46	3.39	
Várad-Velințe	—	10.56	3.55	
Oradia-mare	1.49	11.04	4.06	
	1.54	11.14	7.30	
P. Ladány	3.14	1.47	11.05	
Szolnok	5.10	4.40	2.37	
Buda-pesta	7.30	7.44	6.40	
Viena	2.00	6.20	2.00	

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35	3.30	8.00
Budapesta	8.00	6.55	9.45	2.47
Szolnok	11.24	10.55	12.18	6.36
P. Ladány	2.01	2.04	1.59	10.09
Oradea mare	4.11	5.13	3.20	
	4.21	9.37	3.25	
Várad-Velencze	4.29	9.45	—	
Fugyi-Vásárhely	4.40	9.59	—	
Mező-Telegd	5.02	10.28	3.56	
Rév	5.46	11.41	4.31	
Bratca	6.09	12.15	—	
Bucia	6.28	12.48	—	
Ciucia	6.52	1.48	5.28	
Huiedin	7.32	3.21	6.01	
Stana	7.51	3.54	—	
Aghiriș	8.12	4.34	—	
Ghirbĕu	8.24	4.52	—	
Nedeșdu	8.38	5.11	—	
Clușiu	8.57	5.40	7.08	
	9.23	6.00	7.18	
Apahida	9.50	6.29	—	
Ghiriș	11.15	8.14	8.29	
Cucerdea	12.04	9.49	8.53	
Uióra	12.12	9.58	—	
Vințulŭ de susŭ	12.19	10.07	—	
Aiudŭ	12.45	10.42	9.17	
Teiușŭ	1.15	11.32	9.40	
Crăciunelŭ	1.44	12.03	—	
Blașŭ	2.00	12.24	10.12	
Micăsasa	2.34	12.43	—	
Copșa mică	2.52	1.22	10.45	
Mediașŭ	3.27	2.24	11.07	
Elisabetopole	4.01	3.06	11.29	
Sigișóra	4.50	4.17	12.15	
Hașfaleu	5.08	4.51	12.30	
Homorod	6.47	7.07	1.32	
Agostonfalva	7.36	8.10	2.04	
Apatia	8.09	8.46	2.24	
Feldióra	8.41	9.20	2.44	
Brașovŭ	9.20	10.15	3.15	
	—	6.00	3.25	
Timișŭ	—	6.57	4.03	
Predealŭ	—	7.32	4.28	
Bucurescĭ	—	—	10.25	

Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Teiușŭ	2.39	9.50	8.20
Alba-Iulia	3.40	10.42	9.10
Vințulŭ de josŭ	4.04	11.09	
Șibotŭ	4.35	11.43	
Orăștia	5.02	12.13	
Simeria (Piski)	5.44	1.22	
Deva	6.05	1.48	
Branicĭca	6.34	2.21	
Ilia	7.01	2.54	
Gurasada	7.15	3.09	
Zam	7.49	3.48	
Soborșin	8.32	4.37	
Bĕrzova	9.19	5.30	
Conopŭ	9.40	5.58	
Radna-Lipova	10.16	6.38	8.24
Paulișŭ	10.32	6.56	8.41
Gyorok	10.48	7.15	9.01
Glogovațŭ	11.17	7.48	9.30
Aradŭ	12.32	8.05	9.45
	12.00	8.45	6.10
Szolnok	4.00	2.10	7.27
Budapesta	7.44	6.40	—
Viena	6.20	—	—

Budapesta-Aradŭ-Teiușŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35
Budapesta	8.00	6.55
Szolnok	11.14	12.28
Aradŭ	3.35	5.30
	4.00	6.20
Glogovațŭ	4.16	6.39
Gyorok	4.47	7.19
Paulișŭ	5.02	7.39
Radna-Lipova	5.25	8.11
Conopŭ	5.57	8.49
Bĕrzova	6.18	9.18
Soborșin	7.11	10.27
Zam	7.48	11.18
Gurasada	8.22	11.57
Ilia	8.40	12.27
Branicĭca	9.02	12.57
Deva	9.32	1.45
Simeria (Piski)	10.12	2.58
Orăștiă	10.47	3.46
Șibotŭ	11.14	4.20
Vințulŭ de josŭ	11.46	5.06
Alba-Iulia	12.21	6.15
Teiușŭ	12.53	7.00

Aradŭ-Timișóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.30
Aradulŭ nou	6.26	12.54
Németh-Ságh	6.51	1.19
Vinga	7.28	1.50
Orczifalva	7.49	2.12
Merczifalva	8.09	2.30
Timișóra	8.58	3.15

Timișóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timișóra	12.25	5.00
Merczifalva	1.16	5.56
Orczifalva	1.34	6.16
Vinga	2.04	6.50
Németh-Ságh	2.25	7.11
Aradulŭ nou	2.54	7.44
Aradŭ	3.10	8.00

Simeria (Piski) Petroșenĭ

	Trenŭ omnibus
Simeria	3.08
Streiu	3.45
Hațegŭ	4.33
Pui	5.19
Crivadia	6.05
Baniță	6.43
Petroșenĭ	7.00

Petroșenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus
Petroșenĭ	8.56
Baniță	9.3[illegible]
Crivadia	10.09
Pui	10.48
Hațegŭ	11.26
Streiu	12.06
Simeria	12.37

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Tipografia ALEXI, Brașovŭ.